

denk, er zal een tijd lang minder geklaagd worden; dientengevolge zal de toename der medici hooger worden opgedreven, totdat de te groote toename ook de sterken zwak maakt. Dan zijn wij tot het medisch proletariaat genaderd, dat wij met onze vakvereniging niet hebben kunnen voorkomen, enkel wat hebben vertraagd.

Als voordeelen der vakvereniging beschouw ik dus: toename van het gemeenschapsgevoel onder de medici, betere salariering der zwakken. Als nadeelen: het dragen der zwakken door de sterken totdat de overdreven artsentoevloed ook hen zwak maakt. Dan komt het corrigens: verminderd aanbod; welk corrigens zonder vakvereniging vroeger zal komen en tegelijk de sterken sterk zal laten.

Ziedaar, waarom ik op vraag A 1 met „neen” zal antwoorden. Dan komt A 2 aan de orde. Moeten de Afdeelingen dien weg op?

Er bestaat in onze Maatschappij een strooming vóór de vakvereniging, naar ik geloof, alléén in de groote centra; omdat daar de coöperaties als paddestoelen uit den grond opschieten. De behoefte is dus voorshands lokaal. In de praktijk zijn de gevolgen slechts te vermoeden, niet practisch ondervonden. Wat is dus eenvoudiger dan de tweeslachtige oplossing; laat de Afdeelingen de ervaring opdoen. Zij is afgekeken van de natuur, het is de biologische gang. De peripherie begint sensibele indrukken te krijgen van de omgeving en daarop door doelmatige reflexen eigenmachtig te antwoorden. Ieder deel der peripherie op zijn wijze, en anders dan een ander deel. Eerst als de lagere centra genoeg ondervinding hebben opgedaan en voldoende geoefend zijn om met eenvoudige en samengestelde reflexen doelmatig te antwoorden op sensibele prikkels, dan volgt coördinatie der verschillende locale centra tot een hooger centrum begaafd met de ondervinding van alle locale centra te samen. Wij verkeeren op het gebied der vakvereniging nog in het beginstadium. Wij moeten nog ondervinding opdoen, lagere centra in de zaak inwerken.

Voeg nu daar bij, dat het begrip vakvereniging in strijd is met de historische ontwikkeling der Maatschappij en met het ideaal van velen der sterken, zoodat het bij hen groote tegenkating zal ontmoeten; dan geloof ik, dat het voorgestelde de grootste concessie is die voor de vakvereniging was te krijgen, maar dat ook zonder die concessie, door de macht der feiten alleen, de ondervinding opgedaan zal worden, omdat onze tegenwoordige organisatie niet in strijd is met die concessie.

Vergis ik mij niet dan zal de ondervinding ten gevolge hebben, dat de vakvereniging reeds aan de peripherie zal worden afgekeurd.

Lienden, October 1902.

J. BORST.

VERMINDERING VAN HET GELEIDINGSVERMOGEN,
DAN WEL VAN DE CONTRACTILITEIT, ALS OORZAAK VAN
DEN ALTERNEERENDEN POLS.

Hoewel een uitvoerige discussie over het vraagstuk der onregelmatige polsen — een probleem, in zijn tegenwoordigen vorm het eerst 1) hier te

1) *Geneeskundige Bladen* 1897, blz. 77.

lande aan de orde gesteld (1897) — door zijnen oorsprong misschien in het *Nederlandsch Tijdschrift* gemotiveerd mocht heeten, en een tweegevecht met een hoffelijken tegenstander zijn aantrekkingskracht heeft, zoo wil ik slechts op enkele der zwakke punten in WENCKEBACH's betoog de aandacht vestigen.

In mijn curven (blz. 586 tot 593) meen ik te hebben aangetoond, dat de wet der maximale contracties geldigheid mag hebben voor den enkelen spiervezel, misschien ook voor een enkele hartafdeeling, wier geleidingsvermogen in het gewonde hart zoo boven alle verdenking staat als de ventrikel; dat zij echter zeker niet zoo algemeen opgaat voor den hartwortel, wellicht ook niet steeds voor de voorkamer.

WENCKEBACH nu houdt in zijn stuk (zie het vorige nummer van dit *Tijdschrift*) m. i. niet genoeg rekening met de physiologische verschillen tusschen deze drie hartcaviteiten; verschillen, welke in het bijzonder ten opzichte van het verschijnsel der dissociatie in het oog springen. Verder behoeft wijziging van het geleidingsvermogen in de spierbrug A V volstrekt niet steeds parallel te gaan met wijzigingen in de geleiding der afzonderlijke hartscaviteiten; evenals door mijn vroegere curven bewezen werd, dat onder zenuw invloed de geleiding in het eene hartdeel kan worden verbeterd; tegelijkertijd in een ander deel verminderd, hetgeen door niemand minder dan ENGELMANN is bevestigd geworden. Vandaar, dat dit vraagstuk zoo samengesteld is; vandaar, dat WENCKEBACH's ruwe vergelijking van het hart met de vuist, alsook zijn „tegennatuurlijk”-verklaring mijner unitaristische opvatting der zenuwinvloeden op het hart, moeten worden teruggewezen.

Inderdaad is mij zeer wel bekend, dat ENGELMANN uitvoerige onderzoekingen wijdde aan de ontzenuwing mijner theorie der zenuwwerking op het hart; en indien men de waarde eener opvatting mag schatten naar den omvang der waarnemingen, waartoe de kritiek het aanzijn gaf, mag schrijver tevreden zijn. Ik heb echter met voorbedacht dit groote vraagstuk (evenals een collaterale quaestie, nl. mijn thans door WENCKEBACH zonder-aanleiding in het debat gebrachte verklaring van „de trap van BOWDITCH”, waarbij de ontdekker zelve zich aansloot) ter zijde gelaten, daar mijn bezwaren tegen de waarnemingen, of beter tegen de beschouwingen van ENGELMANN in een afzonderlijk werk behooren te worden uiteen gezet; iets waartoe ik door velerlei andere bezigheden thans nog niet kon komen.

Ten slotte veroorloof ik mij de opmerking, dat WENCKEBACH moeilijk mijn gepubliceerde curven kan bestrijden met curven welke door WENCKEBACH „elders zullen gepubliceerd worden”, zoodat ten minste tot dien datum slechts het door mij geleverde bewijs kan worden toegelaten. Trouwens hij geeft thans reeds toe 1), dat in mijn figuren 7—10 „niet slechts de geleiding, maar ook de contractiliteit geleden heeft”, terwijl hij vroeger neerschreef, dat hem „als de eenige plausible verklaring bleek”, dat een „stoornis in de kracht van het hart, in de contractiliteit van de hartspier als oorzaak van dit verschijnsel” is aan te nemen 2). Anderzijds heb ik in mijn stuk de mogelijkheid opengelaten, dat in bepaalde gevallen, volgens WENCKEBACH en RÜMKE,

1) K. F. WENCKEBACH, dit *Tijdschrift* 1901, II, blz. 695, r. 42.

2) K. F. WENCKEBACH, dit *Tijdschrift* 1901, II, blz. 76, r. 10 en vlgd.

ook verminderde contractiliteit een alternatie kon veroorzaken 1). Het zou niet de eerste maal zijn, dat de natuur langs geheel verschillende wegen eenzelfde resultaat kan bereiken. Het bewijs is intusschen slechts voor de éene verklaring geleverd.

Zoolang derhalve de door WENCKEBACH in uitzicht gestelde curven niet zijn te berde gebracht, heeft men dus recht te zeggen, dat WENCKEBACH in een circulus vitiosus redeneert, waar hij het door mij aangetoonde intervalverschil bij den pulsus alternans tracht dienstbaar te maken aan zijn zeer bedenkelijke verklaring van het iets vroeger komen der kleinere contracties.

Wij wachten dus de aangekondigde curven, die het goede recht van de verminderde contractiliteit tegen mijn curven zouden bewijzen. Het eindoordeel, welke der verklaringen dan zal overleven, berust dan bij den supremen rechter, den tijd.

Dr. L. J. J. MUSKENS.

Geachte Redactie!

In nummer 12 van dit *Tijdschrift* teekent collega GRAANBOOM protest aan tegen het principe van de Redactie van het *Geneeskundig Jaarboekje* om in de Naamlijst der geneeskundigen in Nederland slechts dan den doctorstitel te vermelden, indien deze in ons land is verkregen.

Bij zijn motiveering van dit protest stelt de Heer GRAANBOOM twee geheel verschillende zaken op één lijn, te weten:

1°. *de wenschelijkheid om in de Naamlijst van geneeskundigen in het Geneeskundig Jaarboekje slechts den doctorstitel te vermelden, indien deze in Nederland is verkregen, en*

2°. *de vraag of de in het buitenland gepromoveerde geneeskundige gerechtigd is den doctorstitel in ons land te dragen.*

Ten opzichte van de laatste vraag zijn de Heer GRAANBOOM en wij volkomen van dezelfde meening. Ja, zelfs gaan wij nog verder dan hij en houden staande, dat volgens de in ons land bestaande wetten niet alleen de in het buitenland gepromoveerde, doch ook de in het geheel niet gepromoveerde geneeskundige het recht heeft den doctorstitel te voeren. De gronden voor deze meening vindt men neergelegd in het volgend schrijven van Dr. BRUINSMA. Aangezien het toch een vraagpunt van principieel belang betreft, hebben wij prijs er op gesteld de opvatting te leeren kennen van dezen gezaghebbenden kenner onzer geneeskundige wetten. Dr. BRUINSMA had de groote welwillendheid ons uitvoerig te antwoorden. Uit zijnen brief nemen wij met zijn goedvinden het volgende over:

„Art. 1 der wet van 1 Juni 1865 (*Staatsblad* n°. 60) zegt: alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent *of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst*. Wie dus de bevoegdheid heeft, mag een titel voeren, onverschillig welken, die hem als geneeskundige aanwijst: „dokter”, „doctor”, „chirurg”, „gynaecoloog”, „specialiteit” is zulk een titel; hij mag dien dus voeren, zelfs dien van „professor” (zooals bij v. zeker arts dit doet).

1) L. J. J. MUSKENS, dit *Tijdschrift* 1902, II, blz. 594, r. 8—10.